

Een zilveren bouilloire

Een zilveren bouilloire. Meester François Lambregts. Gekeurd aan de onderkant van de ketel en bij het komfoor met het stadskeur van Amsterdam, de Hollandse leeuw, het meesterteken FL in spiegelmonogram en de jaarletter voor 1731. Hoog totaal 41 cm, lengte over de tuit 25 cm, hoogte ketel 29 cm en komfoor 15,3 cm. Gewicht ketel 1512 gram en het komfoor 1011 gram.

Meesterteken François Lambregts

Deze bouilloire is in het Nederlandse zilver een van de rijkst geornamenteerde die er bestaan. Hij is uitgevoerd in de Louis XIV-stijl en is een meesterwerk van de Amsterdamse zilversmid François Lambregts, Amsterdam 1731.

TEKST: EMIEL AARDEWERK

Over het algemeen staat Hollands zilver uit de achttiende eeuw bekend om zijn terughoudendheid op het gebied van formaat en vormgeving. Uit Amsterdam komen we echter ook stukken tegen die van deze Hollandse bescheidenheid afwijken. Een verklaring zou kunnen zijn dat er in Amsterdam veel welgestelde kooplieden woonden, die opdrachten verstrekten aan de zilversmeden uit die stad. Hierbij speelde een rol dat deze 'nieuwe rijken' hun omgeving wilden imponeren. De voorwerpen dienden zo indrukwekkend mogelijk te zijn, indrukwekkender dan die van de buurman of kennissenkring. Deze bouilloire is daar een voorbeeld van.

Daniel Marot

De ronde peervormige ketel van dit meesterstuk is geheel glad gedreven, met een licht afgeplatte buik. Langs de hals en op de buik is hij rondom voorzien van gegoten en vervolgens geappliqueerde ornamenten, die bestaan uit lambrequins en motieven in de vorm van Franse lelies. De hoge deksel is rond de fraai uitgevoerde knop voorzien van gegoten en geappliqueerde lelievormige ornamenten. De hoge scharnierende handgreep is opgebouwd uit C-vormige ornamenten. De tuit is rijk gedecoreerd met bladmotieven.

De ketel staat op een hoog komfoor met brander. De wand is rondom opengewerkt met een symmetrisch patroon volgens de Louis XIV-mode. Het komfoor staat op drie gedecoreerde

C-vormige pootjes en heeft twee scharnierende handvatten. Deze ornamenten, die hun oorsprong vonden aan het Franse hof, werden in Nederland verspreid door middel van voorbeeldgravures van ontwerpers als Daniel Marot.

Gebruik

Een bouilloire werd gebruikt bij het theedrinken. De kleine Chinese rijstwijnpotjes, die op de schepen van de VOC als ballast met de thee meekwamen, hebben in onze omgeving model gestaan voor de Europese theepotten. Er werd zeer sterke thee in getrokken, waardoor zij de naam trekpotjes kregen. Vervolgens werd er in de kopjes een klein bodempje van deze sterke thee geschonken, waarna deze werd aangevuld met heet water uit een bouilloire, een waterketel op komfoor (bouillir = koken). Zo kon uit een klein trekpotje, een relatief groot aantal kopjes thee worden geschonken. In het komfoor bevond zich een brander, met een dikke lont, vertrekkende uit het reservoir daarvan. Hiermee werd de inhoud van de ketel op temperatuur gehouden.

De meestertekens van Lambregts

Zowel de ketel als het komfoor zijn volledig gekeurd en hebben als meesteken de letters FL in een spiegelmonogram. Volgens Citroen in zijn boek 'Nederlandse Meestertekens' en J.W. Frederiks in 'Dutch Silver', is het een niet geïdentificeerde zilversmid. Frederiks schreef destijds over hem: *'He was one of the best Amsterdam silversmiths of the first half of the 18th century. We only know one work of his hand: the magnificent tea-kettle on stand, described under no 267'*. Over deze bouilloire vermeldde hij verder: *'An imposing object, executed in the Louis XIV style. The design of the whole but especially of the handle is beyond all praise'*.

In de catalogus 'Dutch Silver', die in 1979 werd uitgegeven ter gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling in het Rijksmuseum, werd dit meesterteken toegeschreven aan François Lambregts. *'The maker's mark may have been used by the highly accomplished Amsterdam silversmith François Lambregts. The only mark so far known to have been registered by him is a different one with these same letters (FL). It is certainly not impossible that he may have made use of a number of different marks'*.

Van François Lambregts zijn slechts enkele stukken bekend. De kwaliteit ervan is echter zéér hoog. Een zilversmid die op dit niveau werkte moet dan ook veel ervaring hebben gehad. Zo'n routine suggereert een grotere productie. Zoiets kan een reden zijn geweest om, zoals in die tijd niet ongebruikelijk was, verschillende stempels met meestertekens te hebben. Deze werden af-

Daniel Marot
(1703- 1712),
coll Rijksmuseum.

geslagen op ieder voorwerp dat zijn werkplaats verliet en ter keuring werd aangeboden. Bij een hoge productie was de slijtage aan deze stempels groot. Ze dienden dus regelmatig vervangen te worden. Er komen als gevolg hiervan vormelijke variaties voor. Dat is eveneens het geval bij Johannes van Rosmalen. Van deze Amsterdamse zilversmid is bekend dat hij een meesterteken had met de hoofdletters IR, maar ook een variant, waarin deze letters opgenomen waren in een spiegelmonogram.

Identieke ornamenten

Stilistisch gezien is het meer dan aannemelijk dat deze bouilloire door François Lambregts is vervaardigd. Bij een paar zoutvaten in de collectie van het Rotterdamse museum Boijmans Van Beuningen zijn als ornament dezelfde Franse lelies gebruikt. Identieke ornamenten zijn te zien bij een eveneens door Lambregts gemaakt paar kandelaars met een snuiterschaar. Dat is ook het geval bij een theekist die Lambregts in 1730 vervaardigde. Hoewel Amsterdamse tijdgenoten als Pieter de Kees en Tijmon Suyk vergelijkbare ornamenten toepasten, is de hand van François Lambregts met name terug te zien in de vormgeving van de lambrequins en de matering hiervan. Dat er zo weinig voorwerpen van deze meester bekend zijn, komt waarschijnlijk doordat grotere zilveren voorwerpen regelmatig werden omgesmolten, vanwege de intrinsieke waarde van het materiaal.

Meer weten

Contact

A. Aardewerk Antiquair - Juwelier
Jan van Nassaustraat 76
Den Haag
www.aardewerk.com

Lezen

Catalogus Oude Kunst en
Antiekbeurs Delft 1962.
J.W. Frederiks 'Dutch Silver', Vol
II, plate 267, pag 93.
Catalogus Rijksmuseum
'Nederlands zilver', 1979,
no.112.